

**ЎЗБЕКИСТОН РЕСПУБЛИКАСИ НОМИДАН
ҲАЛ ҚИЛУВ ҚАРОРИ**

2023 йил 11 сентябрь

Дўстлик шаҳри

Дўстлик туманлараро иқтисодий судининг судьяси О.Эргашев раислигида, А.Исожоновнинг котиблигида, даъвогар “SILVERLEAFE” масъулияти чекланган жамият шаклидаги қўшма корхонаси манфаатида Пахтакор туман прокуратурасининг, жавобгар “Етти чаноқли пахта” фермер хўжалигидан 197.166.000 сўм асосий қарз ва 59.149.800 сўм жаримани ундириш юзасидан берган даъво аризаси бўйича қўзғатилган иқтисодий ишни Пахтакор туман прокурорининг ёрдамчиси У.Маҳкамов, даъвогар “SILVERLEAFE” масъулияти чекланган жамият шаклидаги қўшма корхонаси вакили Ў.Пирназаров (ишончнома асосида)ларнинг иштирокида, Дўстлик туманлараро иқтисодий суди биносида ўтказилган очиқ суд мажлиси муҳокамасида, иш хужжатлари билан бирга кўриб чиқиб, қуйидагиларни

а н и қ л а д и :

“SILVERLEAFE” масъулияти чекланган жамият шаклидаги қўшма корхонаси (кейинги ўринларда даъвогар) ва “Етти чаноқли пахта” фермер хўжалиги (кейинги ўринларда жавобгар) ўртасида 2022 йил 9 сентябрь куни бошоқли дон харид қилиш бўйича фьючерс шартномаси тузилган.

Мазкур шартноманинг 1.1-бандига кўра жавобгар 2023 йил ҳосилидан 43 гектар ер майдонидан давлат стандарти бўйича 123 тонна буғдой маҳсулотини даъвогарга топшириш, даъвогар эса жавобгарни ушбу шартномада белгиланган тартибда бошоқли дон уруғлиги билан таъминлаш, етиштирилган маҳсулотни қабул қилиб олиш ва унинг ҳақини тўлаш мажбуриятини олган.

Тарафлар ўртасида тузилган шартноманинг 2.4-банди з) кичик бандида даъвогар Ўзбекистон Республикаси Молия вазирлиги ҳузуридаги қишлоқ хўжалигини давлат томонидан қўллаб-қувватлаш жамғармаси томонидан давлат захираси учун етказиб бериладиган имтиёзли кредитлар жавобгарга маҳсулот етиштириш харажатларини молиялаштиришга бўнак сифатида йўналтириши белгиланган.

Шартнома шартларидан келиб чиқиб, даъвогар томонидан жавобгарнинг бошоқли донни етиштириш ва йиғиштириб олиш билан боғлиқ харажатлари молиялаштириб борилган бўлсада, жавобгар томонидан олинган уруғлик ҳамда бошоқли дон етиштириш билан боғлиқ қоплаб берилган харажатлар ҳақи қайтарилмаганлиги натижасида жавобгарнинг даъвогар олдида 197.166.000 сўм миқдоридаги қарздорлик юзага келган.

Даъвогарнинг қарздорликни тўлаб бериш тўғрисидаги талабномаси жавобгар томонидан оқибатсиз қолдирилган.

Шундан сўнг даъвогар манфаатида Пахтакор туман прокуратураси судга даъво аризаси билан мурожаат қилиб, жавобгардан 197.166.000 сўм асосий қарз ва 59.149.800 сўм жаримани ундиришни сўраган.

Суд мажлисида иштирок этган прокурор ёрдамчиси У.Маҳкамов даъво талабларини қувватлаб, даъво аризасини қаноатлантиришни сўради.

Суд мажлисида иштирок этган даъвогар вакили Ў.Пирназаров тушунтириш бериб, даъво аризасидаги асос ва важларни қувватлаб, даъво талабларини қаноатлантиришни сўради.

Иш муҳокамасининг вақти ва жойи тўғрисида тегишли тарзда хабардор қилинган жавобгар суд мажлисида вакил иштирокини таъминламади.

Суд, Ўзбекистон Республикаси Иқтисодий процессуал кодексининг 127-129, 170-моддаларига асосланиб, ишни жавобгар вакили иштирокисиз, ишдаги мавжуд ҳужжатларга асосан кўриб чиқишни лозим деб топди.

Иш ҳужжатларини ўрганиб, тараф вакилларининг тушунтиришини тинглаб, суд қуйидаги асосларга кўра даъвони қисман қаноатлантиришни лозим деб топди.

Ўзбекистон Республикаси Фуқаролик кодекси кодекси (бундан буён матнда ФК деб юритилади)нинг 234-моддасига кўра, мажбурият — фуқаролик ҳуқуқий муносабати бўлиб, унга асосан бир шахс (қарздор) бошқа шахс (кредитор) фойдасига муайян ҳаракатни амалга оширишга, чунончи: мол-мулкни топшириш, ишни бажариш, хизматлар кўрсатиш, пул тўлаш ва ҳоказо ёки муайян ҳаракатдан ўзини сақлашга мажбур бўлади, кредитор эса — қарздордан ўзининг мажбуриятларини бажаришни талаб қилиш ҳуқуқига эга бўлади.

Мажбуриятлар шартномадан, зиён етказиш натижасида ҳамда ушбу Кодексда кўрсатилган бошқа асослардан келиб чиқади.

Мазкур ҳолда мажбурият тарафлар ўртасида тузилган фьючерс шартномасидан келиб чиққан.

Шартнома шартларидан келиб чиқиб, даъвогар томонидан жавобгар пахта хом ашёсини етиштириш учун зарур маҳсулотлар билан таъминланган бўлсада, жавобгар олинган маҳсулот ҳақини тўлаб бермаслиги натижасида 197.166.000 сўм қарздорлик юзага келган.

Жавобгар томонидан шартномавий мажбуриятлари лозим даражада бажарилмаганлиги факти ишдаги мавжуд ҳужжатлар ва суд мажлисида иштирок этган даъвогар вакилининг кўрсатмаси билан тасдиғини топган. Суд мажлисида даъвогар томонидан талаб қилинган сумманинг ҳисоб-китоби ўрганилганда, даъвогар томонидан тўғри амалга оширилганлиги аниқланди.

ФКнинг 236-моддасига кўра, мажбуриятлар мажбурият шартларига ва қонунчилик талабларига мувофиқ, бундай шартлар ва талаблар бўлмаганида эса - иш муомаласи одатларига ёки одатда қўйиладиган бошқа талабларга мувофиқ лозим даражада бажарилиши кераклиги белгиланган.

Ушбу кодекс 333-моддасига кўра, қарздор айби бўлган тақдирда мажбуриятни бажармаганлиги ёки лозим даражада бажармаганлиги учун, агар қонунчиликда ёки шартномада бошқача тартиб белгиланмаган бўлса, жавоб беради.

ФКнинг 237-моддаси талабига кўра, мажбуриятни бажаришдан бир томонлама бош тортиш ва шартнома шартларини бир томонлама ўзгартиришга

йўл қўйилмайди, қонунчиликда ёки шартномада назарда тутилган ҳоллар бундан мустасно.

Демак, ушбу шартномада мажбуриятни бажариш шартлари тарафлар ўртасида келишилган бўлиб, даъвогар қарздордан ўз манфаатларига тегишли мажбуриятларини бажаришни талаб қилиш ҳуқуқига эга.

ФК 465-моддасининг биринчи қисмига кўра, контракция шартномасига мувофиқ қишлоқ хўжалиги маҳсулотини етиштирувчи қишлоқ хўжалиги маҳсулотини қайта ишлаш ёки сотиш учун бундай маҳсулотни харид қиладиган шахсга - тайёрловчига шартлашилган муддатда топшириш (топшириб туриш) мажбуриятини олади, тайёрловчи эса бу маҳсулотни қабул қилиш (қабул қилиб туриш), унинг ҳақини шартлашилган муддатда муайян баҳода тўлаш (тўлаб туриш) мажбуриятини олади.

ФК 466-моддасининг биринчи қисмига кўра қишлоқ хўжалиги маҳсулотини етиштирувчи ўстирилган (ишлаб чиқарилган) қишлоқ хўжалиги маҳсулотини тайёрловчига контракция шартномасида назарда тутилган миқдор ва ассортиментда топшириши шарт.

Шу боис суд, даъво талабининг жавобгардан даъвогар фойдасига 197.166.000 сўм асосий қарзни ундириш қисмини қаноатлантиришни, жавобгардан даъвогар фойдасига 197.166.000 сўм асосий қарзни ундиришни лозим деб топади.

Шунингдек, даъво талабида даъвогар фойдасига жавобгардан тарафлар ўртасида тузилган шартноманинг 4.1-бандида асосан 59.149.800 сўм жаримани ундириш сўралган.

ФКнинг 263-моддасига кўра, неустойка тўлаш тарафларнинг келишувида назарда тутилган ёки тутилмаганлигидан қатъи назар, кредитор қонунда белгиланган неустойка (қонуний неустойка)ни тўлашни талаб қилишга ҳақли.

Тарафлар ўртасида тузилган шартноманинг 4.1-бандида жавобгар даъвогарга маҳсулотни шартномада белгиланган ассортимент ва турларда, муддатларда топширишдан асоссиз бўйин товлаган тақдирда топширилмаган маҳсулот қийматининг 30 фоизи миқдорида жарима тўлаши белгиланган.

Бироқ, ишдаги ҳужжатлар ва суд муҳокамасида маълум бўлишича, жавобгар томонидан шартномада белгиланган нав, сифат ва миқдорда маҳсулот даъвогарга тўлиқ топширилган.

Ўзбекистон Республикаси Иқтисодий процессуал кодексининг 68-моддасига кўра, ишда иштирок этувчи ҳар бир шахс ўз талаблари ва эътирозларига асос қилиб келтираётган ҳолатларни исботлаши керак.

Даъвогарнинг 59.149.800 сўм жарима ундириш талаби далиллар билан исботлаб берилмаганлиги сабабли суд даъво талабининг жавобгардан даъвогар фойдасига 59.149.800 сўм жаримани ундириш талабини қаноатлантиришни рад этишни лозим деб ҳисоблайди.

Ўзбекистон Республикаси Иқтисодий процессуал кодексининг 118-моддаси биринчи қисмига кўра, суд харажатлари ишда иштирок этувчи шахсларнинг қаноатлантирилган даъво талаблари миқдorigа мутаносиб равишда уларнинг зиммасига юклатилади.

Юқоридагиларга асосан суд, ишдаги ҳужжатларини ўрганиб, тараф вакилларининг тушунтиришларини тинглаб, даъво талабини қисман қаноатлантиришни, жавобгардан даъвогар фойдасига 197.166.000 сўм асосий

қарзни ундиришни, даъво талабининг қолган қисмини қаноатлантиришни рад этишни, ишни судда кўриш билан боғлиқ бўлган суд харажатларини тарафлар ўртасида даъвонинг қаноатлантирилган қисмига мутаносиб тақсимлашни лозим топди.

Юқоридагиларга кўра, Ўзбекистон Республикаси Иқтисодий процессуал кодексининг 68, 113, 118, 176-180, 186-моддаларига асосланиб, суд

Қ А Р О Р Қ И Л Д И:

Даъво талаблари қисман қаноатлантирилсин.

Жавобгар “Етти чаноқли пахта” фермер хўжалигидан даъвогар “SILVERLEAFE” масъулияти чекланган жамият шаклидаги қўшма корхона фойдасига 197.166.000 сўм асосий қарз ва олдиндан ихтиёрий тўланган 33.000 сўм почта харажати ундирилсин.

Даъво талабининг қолган қисмини қаноатлантириш рад этилсин.

Даъвогар “SILVERLEAFE” масъулияти чекланган жамият шаклидаги қўшма корхонасидан Республика бюджетига 1.182.996 сўм давлат божи ундирилсин.

Жавобгар “Етти чаноқли пахта” фермер хўжалигидан Республика бюджетига 3.943.320 сўм давлат божи ундирилсин.

Ҳал қилув қарори қабул қилинган кундан бир ой муддат ўтгач қонуний кучга киради.

Ҳал қилув қарори қонуний кучга кирганидан кейин ижро варақалари берилсин.

Ҳал қилув қароридан норози бўлган тарафлар бир ой муддат ичида шу суд орқали Жиззах вилоят судининг иқтисодий судлов ҳайъатига апелляция тартибида шикоят (протест келтириши) бериши мумкин.

Судья

О.Эргашев

